

Konferencja podsumowująca realizację zadania pn.
Wsparcie gmin w opracowaniu albo aktualizacji programów rewitalizacji

Wybrane aspekty monitorowania programów rewitalizacji

dr Patrycjusz Zarębski
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa
Polskiej Akademii Nauk

Łukęcin 7 – 8 maja 2018

Rewitalizację definiuje się jako (1) proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, który (2) prowadzony jest w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, (3) skoncentrowane terytorialnie, (4) prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji [Ustawa o rewitalizacji 2015].

Obszar zdegradowany wyznacza się na podstawie obserwacji koncentracji negatywnych zjawisk:

- społecznych
- gospodarczych
- środowiskowych
- przestrzenno-funkcjonalnych
- technicznych

Ocena stanu kryzysowego w gminie powinna uwzględniać takie zjawiska jak:

- bezrobocie
- ubóstwo
- przestępczość
- niski poziom edukacji lub kapitału społecznego
- niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym

Cel

Opracowanie modelu oceny wewnętrznego zróżnicowania gmin wiejskich na potrzeby delimitacji obszarów zdegradowanych

- *Jakie są najważniejsze elementy analizy sytuacji społeczno-gospodarczej gmin wiejskich, które należy uwzględnić w modelu?*
- *Jakie przyjąć jednostki analityczne do porównań wewnętrznych w gminie – sołectwo, miejscowość, grid/plaster miodu?*
- *Jakie są źródła danych do budowy wskaźników modelu?*
- *Jakie przyjąć kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego?*
- *Jak oceniać aspekt wewnętrznego zróżnicowania gmin wiejskich i problemu typowania obszarów ze względu na zasadę koncentracji i komplementarności działań rewitalizacyjnych?*

Założenia:

- Procedura wyznaczania obszaru zdegradowanego ma być zgodna z zapisami i wytycznymi zawartymi w ustawie o rewitalizacji
- Metody i wyniki oceny degradacji obszarów powinny być w miarę możliwości proste w użyciu i interpretacji a także akceptowane przez interesariuszy (mieszkańców) gminy
- Koszty diagnozy gminy powinny być optymalne w stosunku do jakości, potrzeb rewitalizacji i możliwości budżetowych gminy

Schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego

- Urząd Gminy
- Powiatowy Urząd Pracy
- Policja
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Główny Urząd Statystyczny

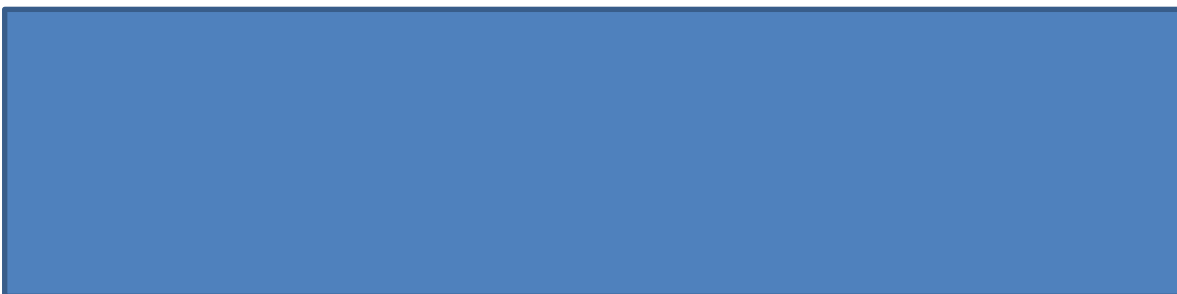
Obszar zdegradowany w gminie to sołectwo, w którym:

- minimum dwa wskaźniki sfery społecznej przekraczają wartość krytyczną dla zbioru (medianę)
- liczba wskaźników krytycznych wynosi 50% lub więcej wszystkich analizowanych wskaźników

$$Wk_i = \begin{cases} x_i < Me, & \text{gdy } x_i \text{ jest stymulantą} \\ x_i \geq Me, & \text{gdy } x_i \text{ jest destymulantą} \end{cases}$$

gdzie:

Wk_i – wskaźnik krytyczny; x_i – wartość zmiennej w jednostce przestrzennej; Me – mediana

x6 Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw na 100 mieszkańców

x7 Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%]

x8 Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]

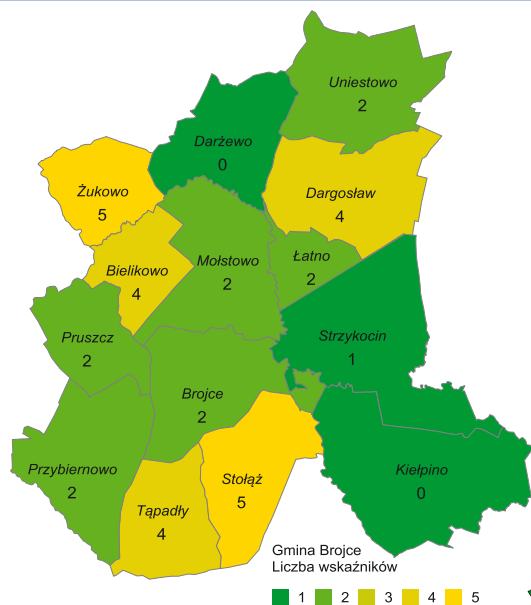
x9 Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem [%]

x10 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na osobę [m²]

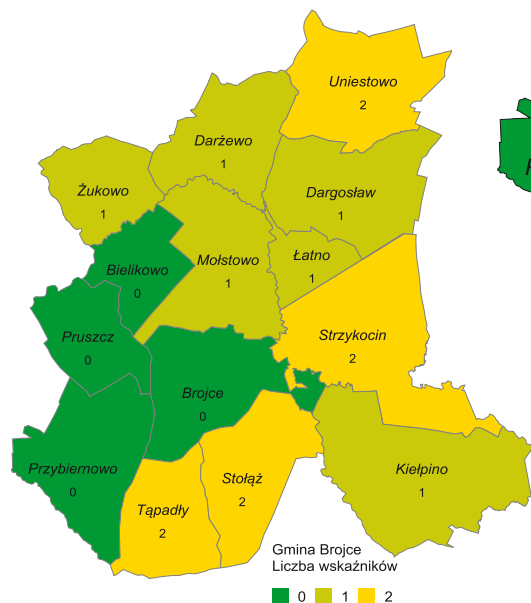
x11 Dobowa liczba połączeń transportem publicznym PKS oraz BUS

x12 Czas dojazdu do przedszkola [minuty]

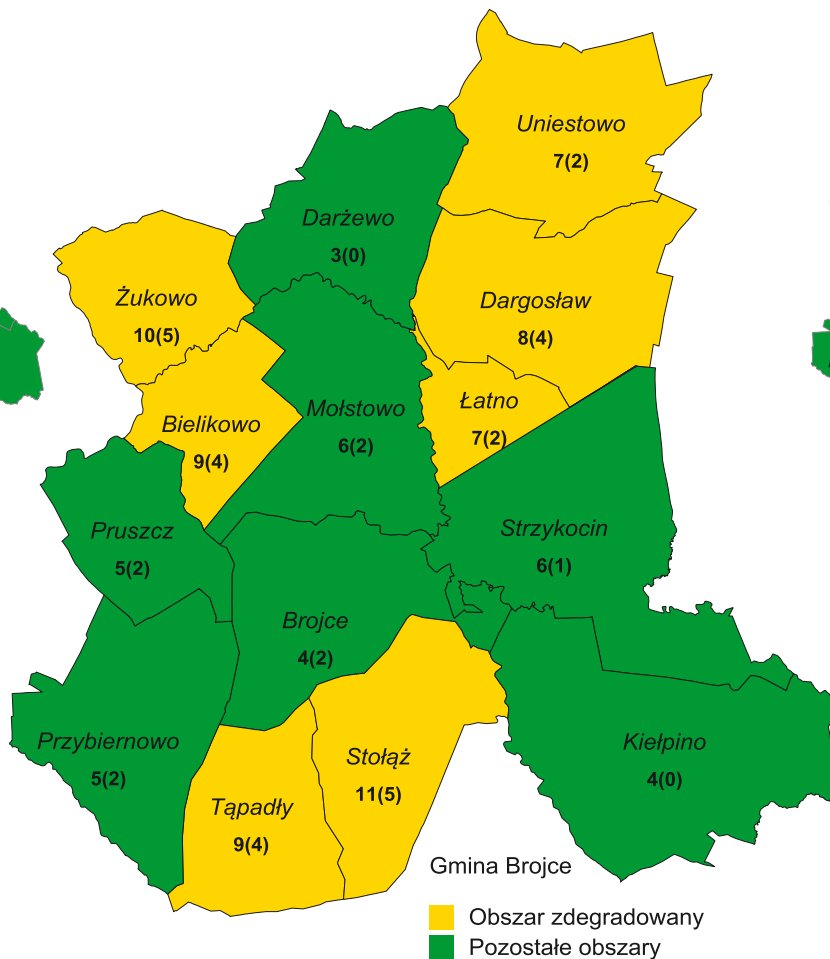
x13 Liczba placów zabaw na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

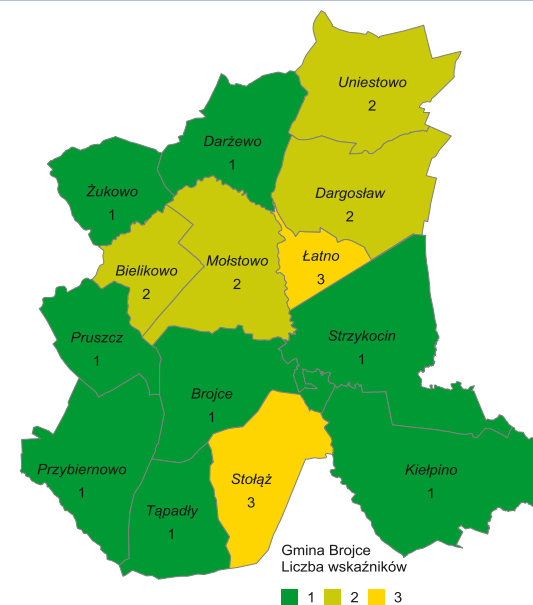
Sfera społeczna

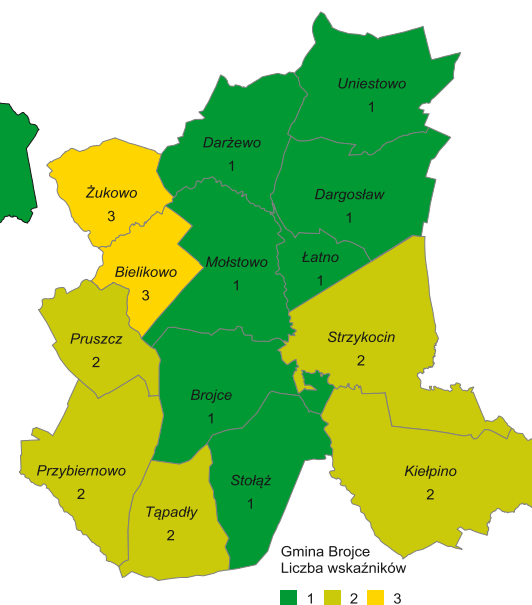
Sfera techniczna

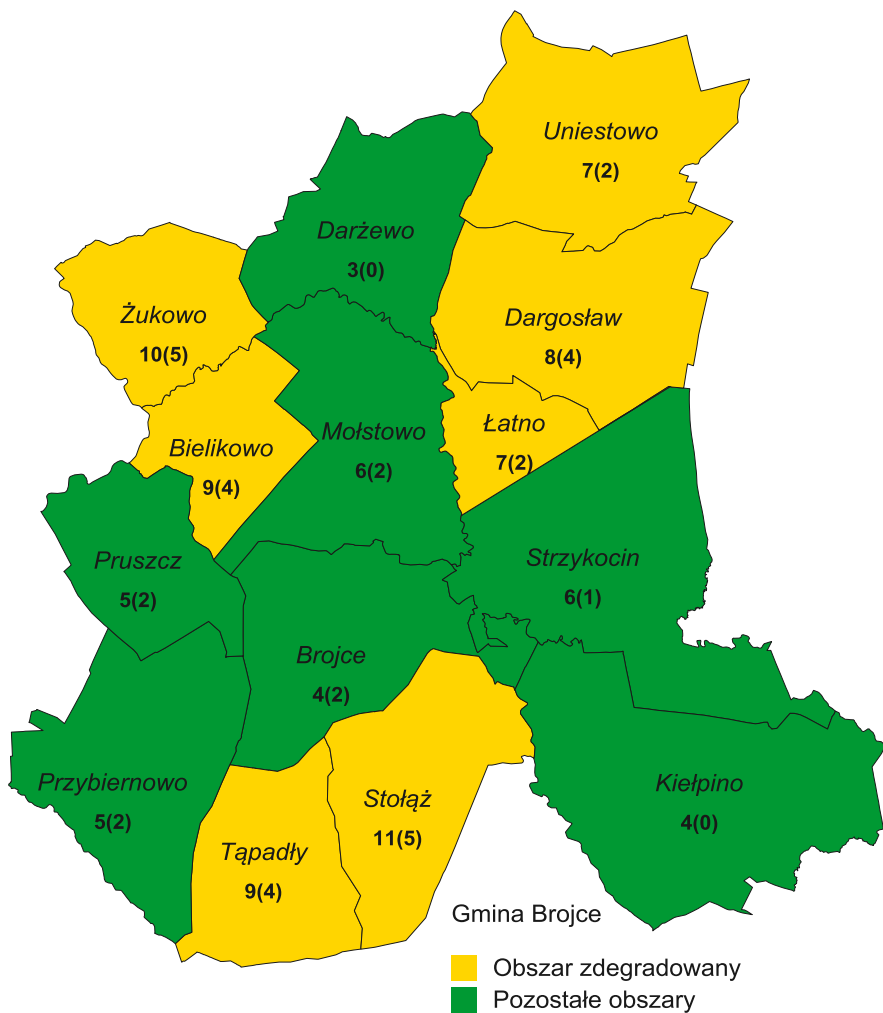
Koncentracja zjawisk

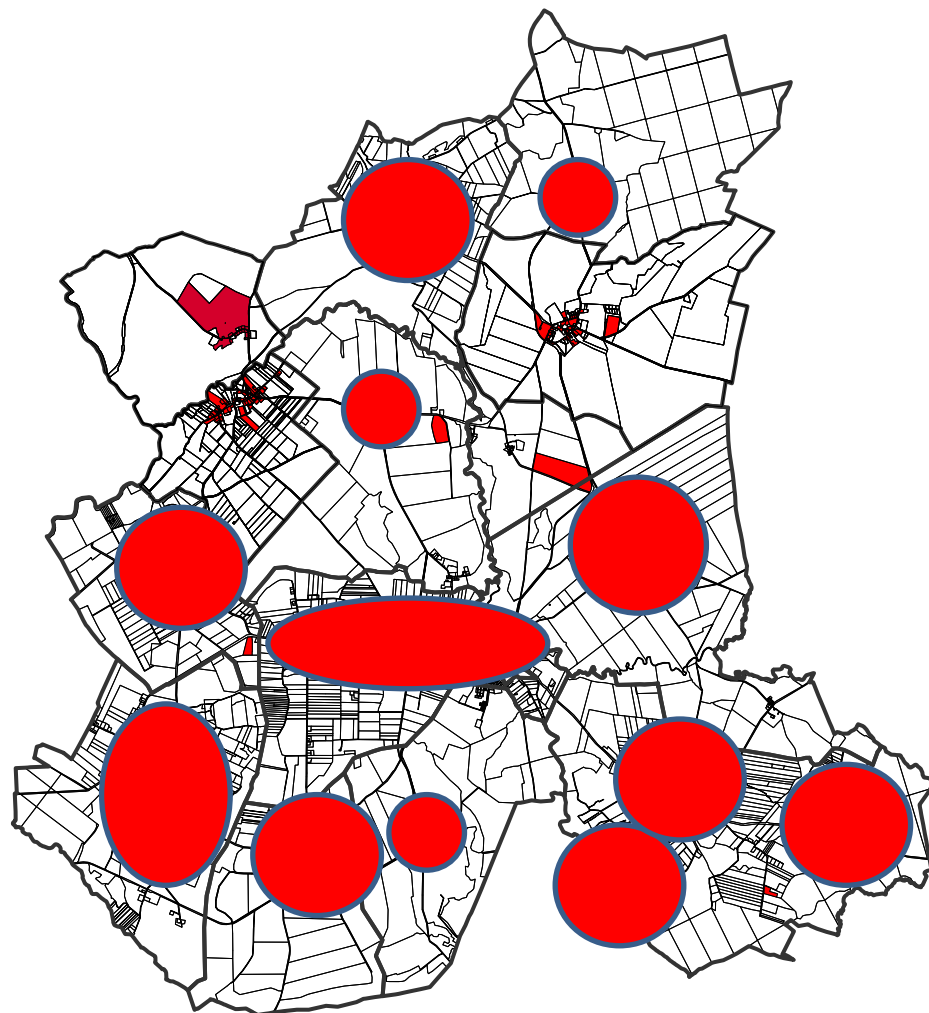
Sfera gospodarcza

Sfera przestrzenno-funkcyjna

Koncentracja zjawisk

Monitoring

- ✓ stanowi kluczowy **element procesu** zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji
- ✓ to proces polegający na **systematycznym zbieraniu, analizowaniu raportowaniu ilościowych i jakościowych danych**, opisujących postępy i efekty realizowanych w programie zadań
- ✓ celem monitoringu jest **efektywna ocena realizacji** zawartych w przedmiotowym dokumencie założeń, dostarczenie informacji na temat rzeczonego i finansowego stopnia realizacji projektów rewitalizacyjnych, ocena tego procesu oraz określenie występujących trudności

Monitoring i analiza realizacji celów programu

- będzie prowadzony przy pomocy wskaźników oddziaływania w sposób ciągły w całym okresie objętym programem
- cyklicznie zgodnie z ustaloną częstotliwością
- mając na uwadze, że zmiany w obszarze rewitalizacji wymagają czasu, monitoring odbywać się będzie w odstępach rocznych
- ważnym elementem tej formy monitoringu będzie analiza efektu synergii i komplementarności między działaniami oraz diagnoza przyczyn problemów w uzyskaniu zakładanych efektów programu

Monitoring projektów

- będzie prowadzony na bieżąco, poprzez analizę zgodności jego przebiegu z założonym harmonogramem, budżetem i zakładanymi efektami
- obserwacji podlegać będą efekty w postaci produktów, zwłaszcza w projektach, gdzie istotnym komponentem jest infrastruktura
- obserwacji podlegać będą rezultaty bezpośrednie projektów, a więc skutki dla mieszkańców obszarów rewitalizacji. Bieżący monitoring projektów będzie prowadzony w oparciu o kartę monitorowania projektu

Typy wskaźników do oceny skuteczności programu

Kierunek oddziaływania

- **wskaźniki produktu (WP)** – są to wskaźniki zagregowane, przedstawiające materialne zmiany w obszarze jakie są potrzebne np. liczba szkoleń, liczba miejsc spotkań mieszkańców czy też liczba nowych miejsc pracy
- **wskaźniki rezultatu bezpośredniego (WRB)** – wskaźniki zagregowane, odnoszące się do bezpośrednich, sumarycznych efektów realizowanych projektów, np. liczba mieszkańców posiadających umiejętność obsługi komputera, liczba mieszkańców uczestniczących w wspólnych imprezach kulturalno-rozrywkowych lub liczba osób zatrudnionych w nowych miejscach pracy w danym obszarze
- **wskaźniki oddziaływania (WO)** – wskaźniki przedstawiające efekty w dłuższej perspektywie, mierzące realizację celów głównych programu rewitalizacji, na których realizację składa się wiele działań, także tych, gdzie efekty są odroczone w czasie.

Tabela 9. Wskaźniki monitorowania lokalnego programu rewitalizacji

Wskaźniki	Bielikowo	Dargosław	Żukowo	Mediana	Bielikowo	Dargosław	Żukowo	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4
	Wartości bazowe 2017				Wartości docelowe 2023			Powiązanie z celami programu/wagi			
x1	43,8	23,2	21,8	20,0	S 10%	S 10%	S 10%	15			
x2	6,4	6,4	7,8	6,4	S 15%	S 15%	S 15%		10		
x3	1,2	1,4	1,1	0,6	S 20%	S 20%	S 20%	5			
x4	26,5	28,5	18,5	25,1			W 10%	5			
x5	1,2	1,4	1,1	0,6	S 20%	S 20%	S 20%	5			
x6	1,2	4,6	2,2	2,4	W 20%		W 20%		15		
x7	14,1	15,4	11,7	15,3		S 5%			5		
x8	62,5	65,0	50,0	54,5	S 20%	S 20%				10	
x9	93,0	51,0	100,0	98,5			S 10%			15	
x10	19,1	17,6	18,9	18,6		W 10%				10	
x11	4,0	4,0	4,0	5,0	W 10%	W 10%	W 10%				10
x12	10,0	0,0	12,0	10,0	S 10%		S 10%				15
x13	1,4	3,4	3,0	3,4	W 10%	W 10%	W 10%				10

Oznaczenie w tabeli: W – wzrost, S – spadek

Obliczenia zmiany wartości wskaźnika od wartości początkowej o procent wskazany w komórce, w przypadku początkowej wartości zerowej podano wartość o którą powinien dany wskaźnik wzrosnąć lub zmaleć.

- dla celu pierwszego – 25 punktów
 - dla celu drugiego – 25 punktów
 - dla celu trzeciego – 25 punktów
 - dla celu czwartego – 25 punktów
- 100 punktów

Cel 1 - Wzmocnienie kapitału społecznego i jakości życia na obszarze rewitalizacji oraz aktywizacja społeczna mieszkańców

Cel 2 - Wzrost aktywności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości

Cel 3 - Inwestycje w infrastrukturę publiczną oraz poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych

Cel 4 - Czyste i zdrowe środowisko lokalne

Wnioski

- Monitoring i analiza realizacji celów programu rewitalizacji **powinny być prowadzone w całym okresie** objętym programem z ustaloną częstotliwością
- Mając na uwadze, że zmiany w obszarze rewitalizacji wymagają czasu, dla wskaźników oddziaływania rekomendowana jest ocena **w odstępach minimum rocznych**
- Ważnym elementem monitoringu jest analiza **efektu synergii i komplementarności** między działaniami oraz diagnoza przyczyn problemów w uzyskaniu zakładanych efektów programu
- **Monitoring projektów powinien być prowadzony na bieżąco**, poprzez analizę zgodności jego przebiegu z założonym harmonogramem, budżetem i zakładanymi efektami

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

dr Patrycjusz Zarębski

Zakład Ekonomii Wsi

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa

Polskiej Akademii Nauk

pzarebski@irwirpan.waw.pl